

Nr 19.

Utlåtande med anledning av väckta motioner angående förskott ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden till byggande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 380 av herr *Franzén* och II: 404 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.* har yrkats, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjliggöra iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge och att härför erforderliga medel måtte förskottas antingen ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har yttranden inhämtats från lantbruksstyrelsen och statskontoret.

Lantbruksstyrelsen har i sitt den 26 februari 1954 dagtecknade yttrande anfört i huvudsak följande.

De föreliggande motionerna synes ha väsentligen samma syfte som en av Hallshuks hamnförening u. p. a. i skrift den 21 maj 1952 till Konungen gjord framställning i ämnet, vilken dock ej bifölls. Styrelsen anförde i sitt underdåniga utlåtande den 30 mars 1953 över nämnda hemställan bl. a. följande.

»I Halls socken, som utmärkes av karg natur, har befolkningen huvudsakligen levt på jordbruk och fiske. De naturliga förutsättningarna för jordbruk är emellertid mindre goda, och under de senaste årtiondena har svårigheterna för jordbrukarna på orten att försörja sig blivit alltmer framträdande. Med hänsyn till att de svårbemästrade problemen krävde behandling utan dröjsmål, utvaldes socknen redan 1948 vid lantbruksorganisationens tillkomst till s. k. typområde för jordbruksplanering. Det befanns vid undersökningen, att brukningsförhållandena var så ogynnsamma och inkomststandarderna så låga, att en avsevärd avflyttning inom kort måste beräknas inträffa. En minskning av antalet jordbruk framstod såsom ofrånkomlig. Omedelbara åtgärder för att åstadkomma något så när tillfredsställande förhållanden för dem, som komme att stanna vid jordbruket, befanns påkallade.

I sådant syfte har lantbruksnämnden i samarbete med lantmäteriorganisationen genomfört omreglering av fastigheterna i Halls socken, varigenom dessa helt ombildats beträffande areal och arrondering samtidigt som betydande investeringar till förbättring och nybyggnad av vägar, bostads- och ekonomihus m. m. gjorts. På grund av de rådande förhållandena har antalet brukningsenheter vid omregleringen minskats avsevärt. Enligt en av styrelsen införskaffad promemoria av den 16 mars 1953, vilken upprättats av förrättningsmannen, distriktslantmätare E. Lundström och bifogas akten, bildas genom fastighetsregleringen 12 jordbruk, av vilka 6—7 stycken kan betraktas som fullt härkraftiga även på längre sikt. De återstående torde ge

sina brukare sysselsättning och bärgning så länge de svaga och grunda jordar, som ännu brukas, kan hållas i kultur; men de måste på längre sikt anses som ofullständiga och torde så småningom komma att sammanläggas eller tillföras de övriga jordbruken. Genom regleringen bildas därjämte 10 stödjordbruk och 19 rena bostadsfastigheter. Regleringsområdet innehöll tidigare 32 jordbruksfastigheter och 24 fastigheter av annan karaktär av vilka en del dock kunde betraktas som stödjordbruk.

På grund av de ogynnsamma förutsättningarna för jordbruket i orten minskas såväl antalet brukningsenheter som den till jordbruket knutna befolkningen, och som en följd härav minskar även folkmängden i socknen. Den 1 januari 1953¹ uppgick folkmängden sålunda till endast 182 personer medan den utgjordes av 219 personer den 1 januari 1949. Folkmängden har före detta år varit i stort sett konstant under en lång följd av år. Vid en fortsatt nedgång av folkmängden uppkommer allvarliga olägenheter i fråga om förutsättningarna för gemensamma anläggningar och service för den kvarvarande befolkningen. Med hänsyn till det isolerade läget och de relativt långa avstånden till andra bebyggelseområden torde det kunna ifrågasättas om icke hela områdets fortsatta brukning och bebyggelse äventyras.

Jordbruket kan sålunda icke ensamt utgöra tillräckligt näringsunderlag. För att hålla bygden levande och för att den företagna fastighetsregleringen skall bli av bestående värde är det därför av synnerlig vikt, att det inom socknen skapas arbetstillfällen och utkomstmöjligheter utanför det egentliga jordbruket. Om så ej sker, kan man ej räkna med att befolkningen på stödjordbruk och bostadslägenheter i längden stannar kvar i bygden. Olika uppslag har övervägts för att finna en lämplig kompletterande näring till jordbruket, men man har därvid funnit att förutsättningar i regel saknas för ny verksamhet inom området. Vidmakthållande och rationalisering av fisket synes vara den enda framkomliga utvägen. En nödvändig förutsättning härför är att en hamnanläggning kommer till stånd vid Hallshuk. I denna fråga har 1944 års fiskehamnsutredning i sitt betänkande år 1947 bland annat framhållit, att en hamn vid Hallshuk är erforderlig ej endast för de på platsen hemmahörande fiskarna, utan även som nödhamn för fiskare på andra orter vid fiske i området kring Gotlands nordspets. Utredningen förordar att en fiskehamn bygges på platsen. En hamn med slip skulle även ge möjlighet till utvidgning av den båtbyggerirörelse, som för närvarande bedrivs i blygsam skala på platsen. Yrkeskunnigt folk finnes ännu inom socknen såväl för fiske som för båtbyggeri.

Det är nu angeläget att frågan om att skapa lönsamma arbetstillfällen löses snabbt. Jordbrukets rationalisering har redan framskridit långt. En stor del av befolkningen utanför jordbruket har fått söka sig arbeten på stora avstånd och de som fortfarande ägna sig åt fiske måste, när det gäller stora fiskebåtar, använda fiskehamnen i Kappelhamn, dit avståndet är cirka 13 km landsvägen. Dessa personer torde inom en snar framtid flytta till sina nya arbetsplatser, om ej arbetstillfällen snart kunna erbjudas inom hemsocknen.

I den föreliggande framställningen har hemställts att medel till hamnanläggningen skulle förskottas ur anslaget för jordbrukets rationalisering till dess medel inom ordinarie fiskehamnsanslag blir disponibelt. Med hänsyn till det stora värdet, som en härkraftig näringsgren vid sidan av jordbruket skulle ha även för jordbruket i Halls socken, och då resultatet av den genomförda jordbruksrationaliseringen kan äventyras om icke åtgärder snarast kommer till utförande, har lantbruksstyrelsen intet att erinra mot att medel förskottsvis må tagas i anspråk för en hamnanläggning i

¹ Den 1 januari 1954 utgjorde siffran 192 personer.

Hallshuk ur anslaget för jordbrukets rationalisering under förutsättning att så låter sig göra och att medel ej nu kunna erhållas för ändamålet på annat sätt.»

Av de skäl som sålunda anfördes har styrelsen icke heller nu något att erinra mot att — om finansieringsfrågan ej kan lösas på annat sätt — medel förskottsvis tages i anspråk för ifrågavarande hamnanläggning ur anslaget för bidrag till jordbrukets rationalisering eller jordfonden. — Därvid förutsättes givetvis, att ifrågavarande anläggningskostnad icke kommer att slutligt stanna å nämnda anslag respektive fond. Styrelsen ifrågasätter emellertid om icke — med hänsyn till nyss nämnda under senare år inträdda förhållanden i bygden — en lämpligare lösning av finansieringsfrågan är att en uppflyttning av Hallshuk i turordningen å fiskehamnsanslaget företages.

I sitt den 1 mars 1954 dagtecknade yttrande har *statskontoret* anført huvudsakligen följande.

Hallshuks fiskehamn har av 1944 års fiskehamnsutredning (SOU 1947: 63) upptagits som nr 5 med hänsyn till angelägenhetsgraden. Därast fiskehamnsutredningens förslag kommer att läggas till grund vid utbyggnaden av fiskehamnar på Gotland, återstår enligt under hand inhämtade uppgifter arbeten för omkring 700 000 kronor, innan fiskehamnen vid Hallshuk kan komma i fråga. Av Hallshuks hamnförening u. p. a. gjord framställning om iordningställande av fiskehamnen med anlåtande av de anslag, som finnes disponibla för jordbrukets rationalisering, har enligt beslut av Kungl. Maj:t den 17 april 1953 ej föranlett någon åtgärd. Sistnämnda dag har emellertid Kungl. Maj:t uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att företaga en översyn av 1944 års fiskehamnsutrednings förslag med avseende å hamnföretagens angelägenhetsgrad m. m. och till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för resultatet av utredningen. Enligt statskontorets mening bör frågan om utbyggnad av fiskehamnen i Hallshuk upptagas till prövning först sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppdrag slutförts. Motionärernas förslag, att medel för byggande av fiskehamnen skulle förskottteras antingen ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden, torde ej stå i överensstämmelse med principerna för användningen av sagda medel. Statskontoret föreslår därför, att föreliggande motioner icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Utskottet. Av utredningen i ärendet framgår, att det med hänsyn till de dåliga utkomstmöjligheterna inom Halls socken på norra Gotland visat sig svårt att kvarhålla befolkningen på platsen. Som en framkomlig utväg för att hindra en ytterligare avfolkning har i motionerna föreslagits, att ökade möjligheter skapas för att bedriva fiske som en kompletterande näring till jordbruket. Enligt motionärerna förutsätter detta, att en fiskehamn iordningställes vid Hallshuks fiskeläge. I avvaktan på att medel härför anvisas ur anslaget till byggande av fiskehamnar, avses det erforderliga beloppet skola förskottteras antingen från jordbrukets rationaliseringsanslag eller ur jordfonden.

Utskottet är ense med motionärerna om att förhållandena inom ifrågavarande område påkallar åtgärder i någon form. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit skulle tillkomsten av ett bärkraftigt fiske i föreliggande fall vara av stort värde även för jordbruket. Med hänsyn härtill och då resultatet av den genomförda jordbruksrationaliseringen inom socknen kan äventyras,

om icke åtgärder vidtages så snart som möjligt, finner sig utskottet böra biträda det i motionerna framlagda förslaget. Utskottet tillstyrker förden skull att — därest finansieringen icke kan genomföras på annat sätt — medel skall få tagas i anspråk för ifrågavarande hamnanläggning ur anslaget för bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden. Därvid förutsätter utskottet emellertid, att medel, som sålunda förskotterats, kommer att i sinom tid återföras till nämnda anslag respektive fond från anslaget till byggande av fiskehamnar.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 380 och II: 404, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjliggöra iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att förskottera härför erforderliga medel ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden.

Stockholm den 13 april 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Näslund, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Sundberg*, Eskilsson, Nord, Franzén, Mossberger och Snygg; samt

från andra kammaren: herrar Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna, Hæggbloom, Antby, Utbult, Lindström, Svensson i Vä, Mårtensson*, Arweson och Jönsson i Gälds Köpinge.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Mossberger* och *Jacobson* i Vilhelmina, vilka ansett att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 380 och II: 404, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjliggöra iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — därest så anses påkallat — förskottera härför erforderliga medel ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden.»